

עפ"ג 4696/03/20 - ג' נ' נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

בפני כבוד סגן הנשיאה, השופט אליהו ביתן 20 במאי 2022
כבוד השופט יעקב דנינו
כבוד השופטת יעל ייטב
המערער: ג' נ'
נגד
המשיבה: מדינת ישראל

פסק דין

המערער הורשע על פי הודאתו, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות של תקיפה הגורמת חבלה של ממש בנסיבות מחמירות; אימים; והפרת הוראה חוקית.

כתב האישום המתוקן מתאר שבמועדים הרלוונטיים היה המערער משוחרר בתנאים מגבילים ובהם איסור כניסה לעיר **** ואיסור יצירת קשר עם המתלוננת - שהיתה אז בת זוגו, ואף היתה הרה לו. ביום האירוע המערער הגיע לבית המתלוננת ב**** וכששמע שהיא הרה, דרש ממנה לבצע הפלה, היכה אותה בידיו בפניה, כרך חגורה סביב צווארה והחל לחנוק אותה עד שכמעט התעלפה, איים עליה שיהרגה והמשיך להכותה על פני מספר שעות. בשלב מסוים הגיעה למקום אחות המתלוננת, והמערער אמר לה שהמתלוננת בגדה בו ואם היא תלד את התינוק שברחמה הוא יהרוג אותה (את האחות) ואת המתלוננת.

כתוצאה מהמתואר, המתלוננת נחבלה ונגרמו לה שטפי דם ונפיחויות בפנים ובעיניים, וסימנים כחולים בצווארה.

המערער נעצר עד תום ההליכים המשפטיים וכעבור כשלושה חודשים שוחרר לטיפול בבית נועם. בהמשך המערער הפר את המשמעת במסגרת הטיפולית והוא שב ונעצר למשך למעלה מחודש ימים. לאחר מכן הוא שולב פעם נוספת בבית נועם לתקופה מסוימת, לא השלים את הטיפול, והופנה למרכז לשלום המשפחה בכפר *****, מקום מגוריו. המערער התמיד בטיפול במסגרת זו והגיע להישגים נאים, ובסופו של דבר שירות המבחן המליץ להעמידו במבחן למשך שנה ולחייבו בביצוע שירות לתועלת הציבור ובתשלום פיצוי למתלוננת, ולהימנע מהטלת קנס בשל המצב הכלכלי הקשה של המערער ומשפחתו והעובדה שהוא שוהה בתנאים מגבילים המקשים עליו לעבוד.

התביעה עמדה על חומרת העבירות, עתרה לקבוע מתחם עונש הולם הנע בין 15 ל- 36 חודשי מאסר בפועל ולהטיל על המערער מאסר ברף הבינוני- גבוה של המתחם, לצד מאסר על תנאי, קנס ופיצוי למתלוננת.

ההגנה טענה להליך השיקומי המשמעותי שהמערער עבר ולשינוי שחל בו; לחלוף הזמן מאז ביצוע העבירות; התקופה בה היה נתון במעצר; והתקופה הארוכה בה הוא שוהה בתנאי מעצר בית מלא. נטען כי מצבו הכלכלי מורכב. והוא נתון תחת חובות כבדים. ובית המשפט התבקש לאמץ את המלצת שירות המבחן.

בית המשפט ביקש מהממונה על עבודות השירות לחוות דעתו על התאמת המערער לביצוע עבודות שירות, אולם המערער נדרש להציג בפני הממונה מסמכים רפואיים שונים והוא לא עשה כן, ובפתח ישיבת הטיעונים לעונש הצהיר בבית המשפט כי הוא אינו מעונין להשלים את הליכי הברור אצל הממונה על עבודות השירות והוא רוצה שדינו ייגזר לאלתר.

בית המשפט עמד על הערכים המוגנים בעבירות האלימות במשפחה; סקר את מדיניות הענישה הנוהגת; קבע כי במנעד עבירות האלימות במסגרת המשפחה מעשיו של המערער נמצאים ברף חומרה גבוה; וקבע שמתחם העונש ההולם למעשי המערער נע בין מספר חודשי מאסר בפועל ל- 18 חודשי מאסר בפועל. אשר לעונש הראוי למערער, ציין כי העונש שהוצע על ידי שירות המבחן אינו עומד בהלימה לחומרת העבירות, אך המערער אינו יכול לשאת מאסר בדרך של עבודות שירות- בשל אי שיתוף הפעולה שלו עם הממונה - ובשים לב לפרק הזמן שעבר מאז ביצוע העבירה, ולתהליך השיקומי המשמעותי של המערער, לא יהיה נכון להטיל עליו מאסר בפועל. בית המשפט החליט לאמץ את עיקרי המלצת שירות המבחן, תוך חריגה ממתחם העונש ההולם בשל שיקולי שיקום, לצד הטלת קנס כספי משמעותי, המתחשב ביכולתו הכלכלית של המערער, והטיל על המערער מאסרים על תנאי, 180 שעות של"צ, צו מבחן למשך שנה, תשלום פיצוי בסך 15,000 ₪ וקנס בסך 5,000 ₪ או 45 ימי מאסר תמורתו. עוד נקבע כי הקנס ישולם ב- 5 תשלומים חודשיים שווים ורצופים **החל מיום 1.2.2021**.

ערעור המערער מופנה נגד רכיב הקנס ונגד תקופת המאסר חלף הקנס.

ב"כ המערער טוען, בעיקר, כי העבירות שהמערער הורשע בהן אינן עבירות כלכליות או עבירות שהניבו רווח כלכלי ולא היה מקום להטיל קנס בגינן; הקנס שהוטל על המערער גבוה מהקנסות שהוטלו במקרים דומים; המערער חוייב בתשלום פיצוי משמעותי; מצבו הכלכלי קשה, הוא לא עבד תקופה ארוכה וגם לאחר גזר הדין נמנע ממנו לעבוד בשל מגפת הקורונה, והוא לא יוכל לעמוד בתשלום הקנס; שירות המבחן המליץ להימנע מהטלת קנס; ותקופת המאסר שנקבעה חלף הקנס אינה מידתית.

ב"כ המשיבה טוענת שהמערער ביצע עבירות חמורות והוא זכה להקלה משמעותית בכל רכיבי הענישה ובנסיבות הענין אין מקום להתערב בגובה הקנס.

תקיפת המתלוננת במכות במשך שעות, חניקתה בחגורה עד כמעט עלפון, והאיומים שהמערער הפנה כלפיה וכלפי אחותה, הצדיקו מבחינת חומרתם וסכנתם הטלת מאסר בפועל לתקופה משמעותית.

ההתרסה של המערער כלפי בית המשפט והממונה על עבודות השירות, בסירובו לשתף פעולה עם התהליך ובדרישה להישפט לאלתר, העמידה את בית המשפט בפני דילמה שחייבה בחירה בין שליחת המערער למאסר מאחורי סורג ובריח להטלת עונש שאינו כולל אפילו מאסר בעבודות שירות. הבחירה שעשה בית המשפט מגלמת הקלה משמעותית מאוד בתוצאה העונשית של המערער, שכלל אינה ברורה מאליה.

במצב דברים זה, הרכיב העונשי הממשי היחידי בגזר דינו של המערער הוא הקנס.

אמנם, קנס הוא רכיב ענישה טבעי בעבירות כלכליות ובעבירות שהמניע לעשייתן הוא השגת רווח כספי, אולם אין מניעה להטילו גם בעבירות אחרות, כחלק מחבילת ענישה כוללת, המותאמת למקרה המסוים. יצוין, כי ב"כ המערער הפנה בערעורו לשורת פסקי דין בעבירות מהסוג שבענייננו, בהם הוטל קנס לצד עונשים אחרים.

במקרה זה, הטלת הקנס על המערער מוצדקת וגובה הקנס עומד בהלימה למכלול הנסיבות והנתונים הנוגעים לענין.

בשולי הדברים נציין שהמערער זכה להקלה נוספת בכך שמועד תחילת תשלום הקנס המצוין בגזר הדין הוא 1.2.2021, כשיש להניח שכוונת בית המשפט היתה שהקנס ישולם ב-1.2.20.

שאלה אחרת היא אורך תקופת המאסר חלף הקנס. ברכיב העונשי הכספי, הקנס הוא העיקר, המאסר שנקבע לצדו בא רק כדי להבטיח את תשלומו ולא כדי לשמש מסלול עוקף להטלת מאסר. על בית המשפט לקבוע תקופת מאסר חלף קנס הולמת, שמצד אחד תהווה תמריץ לתשלום הקנס אך מנגד לא תכביד מעבר למידה על מי שאינו מצליח לשלם את הקנס.

תקופת המאסר חלף הקנס שנקבעה כאן ארוכה מהראוי, ואנו מעמידים אותה על 20 ימים.

אנו מוצאים לנכון להתייחס להחלטת בית המשפט הקובעת שהפיקדונות שהמערער הפקיד במסגרת התיק הפלילי ותיק המעצר יועברו לטובת תשלום הקנס. מפעם לפעם אנו נחשפים לגזרי דין הכוללים הוראה דומה ואנו מבקשים להבהיר כי הוראה זו אינה במקומה.

בהליך הפלילי הפיקדון נועד להבטיח את קיומם של תנאי השחרור שנקבעו לנאשם ולהבטיח את התייצבות הנאשם לדיונים ולנשיאת העונש. עם סיום ההליך הפלילי, יש להחזיר את הפיקדון לנאשם. כמובן שמי שזכאי לכספים מהנאשם, יכול להטיל עיקול על כספי הפיקדון, בהיותם כספים המוחזקים אצל צד ג. אולם, בית המשפט אינו יכול להורות במסגרת גזר הדין על העברת הכספים לטובת תשלום פיצוי או קנס, אלא בהסכמת הנאשם.

הדברים הברורים הבאים, שנקבעו בבש"פ 4972/07 **עאטף פואז נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 20.03.2008), מדברים בעד עצמם.

"בענייננו, מדובר בכספי ערובה הניתנים כפקדון על-ידי נאשם לצורך שחרורו ממעצר במסגרת הליך פלילי. הערובה נועדה, על-פי תנאיה, להבטיח את תנאי השחרור של הנאשם, ולהבטיח, בין היתר, את התייצבותו למשפט ואת הישארותו בארץ עד לגמר ההליכים הפליליים, ולקיים את שאר התנאים שנקבעו בהחלטת בית המשפט ובתנאים הרשומים בכתב הערובה... כספי ערובה לצורך שחרור מופקדים על-ידי נאשם במסגרת מפורטת וסדורה שהוגדרה לצורך כך בחוק למטרה מוגדרת מראש. עם סיום הליכי המשפט, ומקום בו לא הופרו תנאי השחרור, פוקעת התכלית שלשמה מופקדת הערובה הכספית בידיה של המדינה. עם מיצוייה של התכלית כאמור, קמה זכותו של הנאשם לקבל את כספי הערובה בחזרה, ועל המדינה המחזיקה בכספים אלה כנאמן הציבור, להחזירם לידי תוך זמן סביר, בבחינת כספי נאמנות שתכלית החזקתם באה אל קיצה... הפרקטיקה שאומצה לפני שנים על-ידי המדינה, לפיה ניתן לחלט או לעכב בידי המדינה כספי ערבון של נאשם המוחזקים בידיה גם לאחר סיום ההליכים המשפטיים, ובלא הפרת תנאי הערובה, כדי להעבירם למתלונן על חשבון פיצוי שנפסק לו בגזר הדין, הינה חסרת כל עיגון ואחיזה בדין. היא משקפת פעולה של עשיית דין עצמית ברכושו של נאשם, אשר הופקד בנאמנות בידי רשות שלטונית לצורך השגת תכלית מוגדרת, בלא שקיימת תשתית חוקית לכך, ותוך הפרת עקרון יסוד המחייב את המדינה לפעול במסגרת הכוחות הנתונים לה במסגרת החוק, ולא מחוצה להם... בענייננו, נתון למדינה הכח להחזיק בידיה כספי ערובה לצורך שחרורו של נאשם ממעצר, או לצורך הבטחת תכלית דומה בקשר לחשוד או נאשם במסגרת הליך פלילי. משעה שהתכלית

להחזקת כספי הערובה פקעה, על המדינה להחזיר את כספי הערובה למפקיד. לא ניתנו בידיה בחוק סמכות וכח להסב את כספי הערובה לתכלית של תשלום פיצוי לניזוק העבירה, חשובה ככל שתהא תכלית זו... **לפי שעה, וכל עוד לא עוגן הסדר אחר בחוק, אין בידי המדינה או בית המשפט סמכות להורות על איכות או חילוט כספי ערובה שהופקדו בנאמנות בידי המדינה לאחר פקיעת התכלית שלשמה ניתנה הערובה, כדי שתשמש לתשלום פיצוי לנפגע עבירה הזכאי לו מכוח גזר דין"**

סיכומו של דבר, הערעור על הקנס וגובהו נדחה, הערעור על תקופת המאסר חלף הקנס מתקבל כך שתחת תקופת המאסר שנקבעה בבית המשפט קמא תבוא תקופה של 20 ימים. הוראת בית המשפט בענין העברת כספי הפיקדון של המערער לטובת תשלום הפיצוי הכספי למתלוננת, מבוטלת.

**ניתן והודע היום כ"ו אייר
תש"פ, 20/05/2020
במעמד הנוכחים.
אליהו ביתן, שופט אב"ד
סגן הנשיאה**

יעל ייטב, שופטת

יעקב דנינו, שופט